

KAZAKİSTAN'DA ŞİDDET İÇEREN RADİKALİZMİ ÖNLEME POLİTİKASININ İYİLEŞTİRİLME KONULARI

S.N. Beisembaev

Özet: Kazakistan'da 2011'den bu yana, ülkedeki şiddet eylemlerinin bir sonucu olarak, yaklaşık 100 kişi öldü ve resmi rakamlara göre yaklaşık 800 Kazakistanlı Suriye ve Irak topraklarına gitti. Bu gelişmeler devletin idari, bilgi ve finansal kaynaklarının seferberliğini uyarladı. Şiddet içeren radikalizme karşı yeni bir siyasi ve hukuki temel oluşturan bir dizi yasal yenilik kabul edildi. Özellikle, 11 Ekim 2011 tarih ve 483-IV sayılı "Dini faaliyetler ve dini dernekler üzerine", 20 Haziran 2017 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı #500 "Kazakistan Cumhuriyeti'nin dini alanındaki devlet politikaları kavramlarını 2017-2020" kararı hakkında konuşuyoruz. Aynı zamanda, Kazakistan'da radikalizmi önleme politikası daha fazla geliştirilmesi gerekmektedir. Öncelikle, bu politikanın kavramsal temellerini yeniden düşünmek gerekiyor. Risk gruplarıyla çalışırken, vatandaşların anayasal haklarının din özgürlüğüne uyulmasının sağlanması gerekmektedir

Anahtar kelimeler: Terörizm, Radikalleşmenin Önlenmesi, Cihatçı İdeoloji

IMPROVEMENT POLICY OF VIOLENCE RADICALISM IN KAZAKHSTAN

S.N. Beisembaev

Abstract: The problem of violent extremism is one of the key threats to the security of modern Kazakhstan. The reason for this is the spread of cases of radicalization of citizens on the basis of jihadist ideology, which led to illegal actions both inside and outside the country. Since 2011, as a result of violent acts around the country, about 100 people were killed and more than 800 Kazakhstanis, according to official data, went to the territory of Syria and Iraq. These problems have stimulated the mobilization by the state of its administrative, information and financial resources. A number of legislative innovations have been adopted, which have laid a new political and legal basis for countering violent extremism. At the same time, the policy of preventing extremism in Kazakhstan requires further improvement. First of all, there is a need to rethink the conceptual framework of this policy. When working with groups at risk, it is necessary to ensure compliance with the constitutional rights of citizens to freedom of religion.

Keywords: Terrorism, Prevention of Radicalization, Zhihadist ideology

KAZAKİSTAN’DA ŞİDDET İÇEREN RADİKALİZMİ ÖNLEME POLİTİKASININ İYİLEŞTİRİLME KONULARI

S.N. Beisembaev*

Giriş

Ülkenin kamusal alanlarındaki aşırılıkçılık ve terör sorunu 2011-2012 yılındaki bir dizi şiddet eyleminin ardından daha acil hale geldi. Bu dönemde toplam 14 terör saldırısı gerçekleştirildi ve orada 51 suçlu, 13 yasa uygulama örgütü temsilcisi ve 6 sıradan vatandaş öldürüldü [2].

Bu olaylardan sonra, hükümet aşırılık ve terörizmle mücadele etmeyi amaçlayan bir dizi yasal yeniliği kabul etti ve dini küre üzerindeki kontrolün kapsamını ve yoğunluğunu artırdı. Aynı zamanda, aşırıcı ve terörizmle ilgili suçların sorumluluğu sıkılaştırıldı. Daha sonra bürokrasinin ağı yeniden yapılandırıldı ve büyütüldü, hem de kolluk kuvvetleri genişletildi.

Genel olarak, Kazakistan’da 2011-2018 yılları arasında, ülkede radikalizm ve terörizm konularında belirgin bir güvenlik sağlandığı söylenebilir. Bu, ülkenin siyasi liderliğinin aşırılıkçılık sorununu ana güvenlik tehdidi olarak ele aldığı durumlarda artışa yansımıştır [3, 6, s.].

Sorunun kamusal alanda gerçekleşmesi kitle bilincini etkiledi. “Sosyal ve Politik Araştırmalar Merkezi” Strateji “Kamu Vakfı’nın kitlesel anketlerine göre, 2008’de Kazakistanlıların 54 % ülkede terör saldırıları olabileceğinden şüpheleniyorken, 2013’te bu tür bir değerlendirmeye vatandaşların payı 72% yükseldi. 2013’te, ülkenin her beşinci vatandaşının terör eylemlerinin kurbanı olmaktan çok korktuğu ve 53% bu konuda bazı endişeleri vardı [4].

Görev belirleme. Bu makalenin bir parçası olarak yazar, Kazakistan koşullarında şiddet içeren radikalizmin önlenmesi politikasının kilit politik ve yönetsel mekanizmalarını analiz edecektir. Özellikle, aşağıdaki sorular ele alınacaktır: Kazakistan mevzuatı “radikalizm” ve “terörizm” gibi kategorileri nasıl tanımlar? Şiddet yanlısı radikalizm ve terörle mücadele ve önleme konusunda hangi programlar var? Radikal ideolojinin “yumuşak” muhalefet önlemlerinin bunlarda rolü nedir?

Tarihi. Kazakistan’da, radikalizmin yasal tanımı, 2005 yılında kabul edilen “Radikalizme karşı mücadele hakkında” Yasasında yer almaktadır. Bu belgeye göre, Kazakistan tarafından radikalizm olarak tanınan örgütler adına eylemler yapmak ya da aşırılıkçı hedefler peşinde koşmak gibi eylemlerde bulunmak radikalizm olarak kabul edilmektedir [5].

Yasa üç çeşit radikalizm (siyasi, ulusal ve dini) ayırıyor. İlk durumda, anayasal sistemin şiddetli bir şekilde değişmesi, Kazakistan’ın egemenliğinin ihlali, ulusal güvenliğin baltalanması, şiddetin ele geçirilmesi vb. Milli aşırılıkçılık, ırksal, ulusal ve kabile nefretinin kışkırtılması anlamına gelir. Son olarak, dini aşırılıkçılık, şiddete bağlı olanlar veya şiddet çağrıları da dahil olmak üzere, dini nefret veya düşmanlığın teşvikidir.

“Terörle Mücadele” Kanununda “şiddet ideolojisi ve devlet organları, yerel yönetim-

* L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi Sosyoloji Bölümü PhD öğrencisi, Nur-Sultan, Kazakistan.

ler veya uluslararası örgütler tarafından veya tehdit ederek, şiddet uygulayarak ve (veya) kabul etmeyi etkileme uygulaması” olarak tanımlanan terörizm halkı korkutmasıyla ilgili suç eylemleri ve bireye, topluma ve devlete zarar vermeyi amaçladı”[6].

Kazakistan’ın mevzuatında önerilen radikalizm tanımı çoğu zaman uluslararası uzmanlar topluluğu tarafından eleştirilmektedir. Radikalizmin mevcut yorumunun, ülkede çeşitli sivil hak ayrımcılığına yol açabileceği konusunda muğlak olduğuna inanılıyor.

2016 yılında, AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Dairesi tarafından hazırlanan “Kazakistan cumhuriyeti'nin ekstremizm ve terörle mücadeleye ilişkin bazı kanunlarında değişiklik ve ilave edilmeler hakkında kanun taslağı” na ilişkin ön görüş yayınlandı.

Büronun uzmanlığına göre, Kazakistan Ceza Kanunu'nda yer alan aşırılıkçılığın yasal tanımı, yasal kesinlik, öngörülebilirlik ve ceza hukukunun kesinlik ilkelerine dayanarak düzeltme gerektirmektedir [7]. Özellikle, yalnızca “şiddetli aşırılıkçılık”ın suçlaştırılması önerilmektedir, çünkü “aşırılıkçılık” şiddet veya diğer cezai işlemlerle ilişkilendirilmediği takdirde topluma yönelik bir tehdit oluşturmaz ... ”[7]. Örneğin terörizm propagandası», «dini düşmanlık kışkırtmak», «terörizmin finansmanı» gibi ifadeler, uluslararası uzmanlara göre, atandaşların hak ve konuşma özgürlüğü kısıtlamalarının baskını önlemek için açıklık gerektirmektedir.

Araştırma yöntemleri. Kazakistan hükümetinin aşırılık ve terörizm önleme ve karşı koyma planları, 2013 yılında kabul edilen aynı adı taşıyan bir devlet programında (2013-2017 yıllarına dini radikalizme ve terörizme karşı devlet programı ve onun uygulanması için bir plan) ilk kez özetlenmiştir.

Program, Kazakistan Cumhuriyeti'nin Başsavcılığı tarafından geliştirilmiştir ve üç temel görevi çözmeye odaklanmıştır: 1) dini adikalizm ve terörizmin önlenmesinin iyileştirilmesi; 2) dini aşırılıkçılık ve terörizm tezahürlerinin belirlenmesi ve bastırılmasının etkililiğinin artırılması; 3) aşırılık yanlısı ve terörist faaliyetlerin sonuçlarını en aza indirmek ve ortadan kaldırmak için tedbirler sistemini geliştirmek.

Programın bir özelliği kapsamlı niteliğidir. Programın uygulanması için sorumlu bir dizi bakanlıklar (mali ve ekonomik sosyal blok), hem de yerel yürütme organları Devlet programının toplam fonu 103 milyar tenge'den fazla olmuştur [8].

Devlet programının uygulanması için önlemler planına göre, şiddetli radikalizme karşı hareket etmek için bilgi, kültürel ve eğlence, altyapı ve eğitim önlemleri verildi

Analiz, Kazakistan'da dini aşırılıkçılıkla mücadeledeki ana “yumuşak” aracın sözde bilgi ve farkındalık gruplarının işi olduğunu göstermektedir. Onların amacı, dini politikadaki devlet politikasının özünü netleştirmek için ülkenin sıradan vatandaşları ile toplantılar tutmak, hem de aşırılığın riskleri hakkında hedef kitlelerin farkındalığını artırmak.

Sözde bilgi ve farkındalık gruplarının çalışması, çeşitli vatandaş gruplarının sayısal kapsamı bakımından ölçeğiyle ayırt edilir. Resmi bilgilere göre, sadece 2016 yılında, sözde bilgi ve farkındalık gruplarının üyeleri tarafından 2 binden fazla insanı kapsayan 25 binden fazla çoklu format etkinliği düzenlendi, özellikle gençler arasında 917 bin kişiyi kapsayan 11 binden fazla etkinlik yer aldı [9].

Sonuçları. Sonuçlar. Kazakistan'da, şiddetli radikalizmin önlenmesi, bilgi ve kamu kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülür. Daha önce, bu bölümün işlevleri farklı bakanlıklardaki çeşitli komiteler tarafından yürütülmekteydi, ancak 2016'daki büyük terör saldırılarının ardından devlet, ülkedeki dini ilişkiler alanını denetleyecek özel bir organ yaratmaya

karar verdi.

Bakanlığın önleyici faaliyetleri çok çeşitli alanları kapsamaktadır. 2017 yılında, devlet kurumu, Kazakistan Cumhuriyeti'nin dini alanındaki devlet politikası kavramını 2017-2020 için geliştirmiştir; burada ülkenin gelişimi için laik ilkelerin desteklenmesi, radikalizme ve dini köktencilığe karşı koymak için ana mekanizma olarak belirlenmiştir [10].

Bilgi alanında bakanlığın aktivitesi, yasadışı içerikleri açığa çıkarmak amacıyla kitle medya izleme, kitap ve baskılı ürünlerin incelenmesi üzerine odaklanmıştır.

Bakanlık, sivil toplum örgütleriyle aktif olarak işbirliğini geliştiriyor ve giderek aşırılıkçılığın önlenmesine katkıda bulunuyor. Ajans ayrıca, resmi din adamlarının temsilcileriyle birlikte çalışarak niteliklerini ve eğitimlerini artırmalarını desteklemektedir.

Kazakistan'da şiddet içeren aşırılıkçılık ve terörizmle mücadeleye gelince, hükümetin neredeyse bütün güç bloğu işi ele almıştır. Aynı zamanda, kilit rol, geçtiğimiz 10 yıl içerisinde ülkede yaklaşık yüz terör saldırısını önlediği bildirilen Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Komitesine ait.

Çeşitli devlet kurumlarının aşırılıkçılık ve terörle mücadeledeki faaliyetlerini koordine etmek amacıyla, 2003 yılında Kazakistan cumhuriyeti milli güvenlik komitesi (bundan sonra MGK olarak anılacaktır) ile terörle mücadele merkezini kurmuştur. Şimdi MGK, çeşitli devlet kurumlarının faaliyetlerini koordine eden kalıcı bir danışma organı olarak hareket etmektedir. Merkezin temel görevleri arasında aşırılıkçılık ve terörle mücadele alanında devlet politikasının oluşumuna katılım, devlet kurumları ve yerel yönetimler için pratik önlemlerin geliştirilmesi yer almaktadır. Merkez ayrıca terörist tehditleri izler, değerlendirir ve tahmin eder.

Bölgesel düzeyde, MGK, bölge başkanları ve bölgelerin başkanlık ettiği belediyeler altındaki terörle mücadele komisyonları (TMK) tarafından temsil edilmektedir. Resmi bilgilere göre, TMK'nın bugünkü faaliyetleri, her bölgede bilgi toplamaya, incelemeye ve analiz etmeye, belediyelerin ve diğer devlet kurumlarının çabalarını birleştirmeye, tesislerin terörle mücadele korumasını sağlamaya, genel önleyici tedbirleri ve aşırıcılık ve terörizmi önlemeye, ayrıca, mücadeleye yönelik diğer faaliyetlere odaklanıyor.

Şiddet ve aşırılık yanlısı eylemlerde bulunmuş veya yapmaya hazır kişilerin rehabilitasyonu ile ilgili kamu kuruluşlarının faaliyetlerinin analizine özel dikkat hak ediyor.

Kazakistan Cumhuriyeti Başsavcılığı Yasal İstatistikler Komitesi'ne göre, Kazakistan'da bugün 800'den fazla kişi aşırılık yanlısı veya terörist faaliyetlerle ilgili suçlardan dolayı cezalandırılmaktadır. Bunlardan % 40'ı, Kazakistan Müslümanları Manevi İdaresi temsilcilerine göre radikal görüşlerini sürdürmeye devam ediyor. Bu şartlı çalışma, özellikle cezaevi radikal ideolojinin yayılması ve cezai alt kültürle birleşmesi için elverişli bir ortam olabileceğinden, yetkililerin özel kontrolü altındadır [11, 64 s.].

Resmi konuşmaların ardından, radikalleşmiş bireylerin rehabilitasyonu bireysel çalışma ve teolojik ikna ile gerçekleştirilir. Bunu yapmak için devlet kurumları, resmi din adamlarının temsilcilerinin yanı sıra, kamu kuruluşu "Ak Niet" gibi uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşlarının yardımına başvururlar.

Sonuç

Bu nedenle Kazakistan'daki kamu kuruluşları, aşırılıkçılığın önlenmesi konusundaki çalışmalara yaygın olarak katılmaktadır. Ancak, radikalleşmiş vatandaşların rehabilitasyonu açısından ne kadar başarılı olduklarını yargılamak zordur, çünkü faaliyetlerinin alternatif ve bağımsız bir değerlendirmesi yoktur. Orta Asya bölgesinin diğer ülkelerinin geçmişine göre, Kazakistan'da kullanılan yaklaşımlar daha etkili görünüyor. Bazı uzmanlara göre, Kazakistan'da aşırılıkçılık ve terörizmden mahkum olanlar için rehabilitasyon sisteminin yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor. Teolojik iknaya ek olarak, özel niteliklere sahip psikologları da dahil etmek gerekir.

Nüfusun kitlesel bilgi işlemlerini yürütmek konusunda, devlet kurumlarının temsilcileri tarafından aşırılıkçılığın önlenmesinde en etkili yol olarak algılanıyorlar. Her ne kadar yaklaşımın kendisi de soruları gündeme getiriyorsa da, pek çok uzman, nicel göstergelere yönelimin sözde bilgi ve farkındalık gruplarının faaliyetlerinde hüküm sürdüğünü, önleyici çalışmanın ise halkla yapılan propaganda ve resmi toplantılarla yer değiştirdiğine inanmaktadır [12].

Aşırılma ideolojisine "yumuşak" karşı eylem sorunu özel dikkat gerektirir. Bu doğrultuda problemin teolojik yönüne aşırı odaklanma var. Devlet organları arasında, gençlerin radikalleşmesiyle mücadele etmenin temel araçlarının dinsel okuryazarlıklarını arttırmak ve "geleneksel" İslam kanunları öğretmek olduğuna dair yaygın bir görüş vardır. Bununla birlikte, şiddet içeren aşırılıkçılık daha fazla sosyal ve psikolojik kökene sahiptir. Bu nedenle, uygulanmakta olan projelerin dini aydınlanma ile sınırlı olmaması ve çeşitli risk grupları arasındaki sosyo-psikolojik ve ekonomik sorunları çözmeye odaklanması önerilmektedir.

Kaynaklar

1. Radyo Azattyk. Suriye ve Irak'ta kaç tane Kazakistanlı demir parmaklıklar ardında? [Elektronik kaynak]. <https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-siriya-kenb-otvet/29401029.html> (erişim tarihi: 11.03.2019).
2. **M. Shibusov, V. Abramov.** Analitik rapor "Kazakistan'da Terörizm - 2011-2012." - Almatı, 2012. http://conjuncture.ru/shibusov_report_27-1-2012/. (temyiz tarihi: 10.03.2019).
3. **Reshetnyak A.V.** Orta Asya'da terörizm ve dini aşırılıkçılık: algı sorunları. Kazakistan ve Kırgızistan Örneği. - Astana, Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı KISR, 2016. 86 s.
4. **Ileuova G.T.** Kazakistan nüfusunun terörizm tehdidi algısı. [Elektronik kaynak]. 2017. <http://www.ofstrategy.kz/images/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4.pdf> (erişim tarihi: 11.03.2019).
5. 18 Şubat 2005 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu No. 31-III Yasası "Radikalizme karşı mücadele hakkında" (28 Aralık 2016 tarihli değişiklikler ve ilaveler ile). - URL: goo.gl/MLm11j (temyiz tarihi: 11.03.2019).
6. Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu 13 Temmuz 1999 tarihli ve 416-I sayılı "Radikalizme karşı mücadele hakkında" (28 Aralık 2016 tarihli değişiklik ve ilaveler ile). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1013957#pos=1;-217 (irtibat tarihi: 11.03.2019).
7. Kazakistan Cumhuriyeti Kanun Tasarısı üzerinde ön görüş "aşırılık ve terörizme karşı bazı yasama eylemleri için değişiklikler ve eklemeler yapılması üzerine". Varşova, AGİT Bürosu, demokratik kurumlar ve insan hakları, 2016.

<https://www.osce.org/ru/odihr/313101?download=true> (tedavi tarihi: 11.03.2019).

8. Kazakistan Cumhuriyeti'nde dinsel aşırılıkçılık ve terörizme karşı 2013-2017 dönemi için Devlet programının uygulanmasına yönelik tedbirlerin planı. Astana, 2013. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1300001141> (adres: 11.03.2019).

9. Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki dini aşırılıkçılık ve terörizme karşı 2013-2017 dönemi için Devlet programının uygulanmasının değerlendirilmesinin sonuçları hakkında sonuç. - 2018. econom.gov.kz/sites/default/files/.../_proekt_zaklyucheniya_gppet_rus__1.docx (temyiz tarihi: 11.03.2019).

10. Kazakistan Cumhuriyeti'nin dini alanındaki 2017-2020 devlet politikası kavramı. 2017. URL: www.din.gov.kz/details/ndownload.php?Fn=737&lang=rus (erişim tarihi: 11.03.2019).

11. Karin E.T., *Halifeliğin Askerleri: Mitler ve Gerçekler*. Almatı, 2014. 173 s.

12. Serik Beysembaev, Karşılaşma yanılsaması: aşırılığa karşı propaganda. [Elektronik kaynak]. 2017. <https://vlast.kz/politika/18159-illuzia-protivostoania-bessilie-propagandy-v-profilaktike-ekstremizma.html> (erişim tarihi: 11.03.2019).